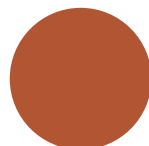

10 ÆRLIGE RÅD TIL SAMSKABELSE MED BØRN

AF ELLA PALDAM

UDGIVET JUNI 2021 AF
COC PLAYFUL MINDS
Kløvermarken 35, 7190 Billund

Forord

De følgende 10 ærlige råd til samskabelse med børn er hentet fra en rapport udarbejdet af Ella Paldam i forbindelse med en erhvervspostdoc hos CoC Playful Minds om 'Samskabelse med børn – En læringsorienteret innovationsmodel'. Rådene er blevet til på baggrund af analyser af samskabelse med børn, som de fandt sted i Playful Innovation i 2019-2020. Rådene er 'ærlige', fordi de alle udspringer af ærlighed: De voksne opnår bedst indblik i børnenes perspektiver ved at være ærlige i deres tilgang til børnene, og ved at stille spørgsmål, som de reelt er interesserede i at høre svaret på. De 10 råd kan fungere som 10 tommelfingerregler og bruges, hvor det giver mening i processen.

For hvert råd er der angivet et konkret eksempel, som illustrerer, hvordan den praktiske implementering af rådet kan udmønte sig.

Vi ønsker, at I bruger rådene og får inspiration til at dykke ned i samskabelse med børn i mange sammenhænge – og blive klogere undervejs. Kontakt os endelig for mere videndeling.

Karin Møller Villumsen
Videnschef, CoC Playful Minds
Juni 2022

www.cocplayfulminds.org

Indhold

Forord	1
1. Vær langsom	3
2. Lyt med øjne og mave.....	3
3. Opdyrk relationerne	4
4. Spørg kun, hvis du mener det!	4
5. 'Find, Forlæng, Fordyb'	4
6. Fantastiske fortællinger	5
7. 'Short & Sweet'	5
8. Store formål og små formål.....	6
9. Hvad skal vi lære i dag?	6
10. 'Always assume competence'	7
Litteraturhenvisninger	8

10 ærlige råd til samskabelse med børn

Af Ella Paldam

CoC Playful Minds, 2021

[Ella Paldam](#) er ph.d., projektleder i CollaboLearn & postdoc ved Interacting Minds Centre, Aarhus Universitet

1. Vær langsom

Hvis man vil have indblik i børns perspektiv, er det en fordel at give sig god tid. Langsommelighed er nøglen til at skabe relationer med børn, man ikke kender (Tishman 2018). Børn er vant til, at voksne styrer interaktionerne, og de er derfor tilbøjelige til at indordne sig efter den voksnes perspektiv. Hvis man ønsker, at børn skal åbne og dele deres perspektiv, må man læne sig tilbage og være tålmodig, så børnene får tid og rum til at udfolde deres univers. Først når børnene har etableret et rum, bliver det muligt at finde en åbning, som giver den voksne indblik i børnenes perspektiv.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder med temaet konstruktionsleg forholdt den voksne sig afventende, indtil hun havde forstået børnenes univers og interaktionsform. Derefter bød hun sig til og blev en del af børnenes proces på deres præmisser. På den måde fik hun indblik i deres perspektiv, og samarbejdsprocessen blev ligeværdig og samskabende.

2. Lyt med øjne og mave

For at forstå børns perspektiv må man lytte til børnene med hele kroppen. Børns kommunikationsstrategier er ofte mindre verbalt fokuserede end voksnes, og det er vigtigt at være opmærksom på den alternative kommunikation, som børnene benytter sig af (Giudichi, Rinaldi & Krechevsky 2001). Ud over ørerne, er det vigtigt at lytte med sine øjne og med sin mave. Når man lytter med øjnene, observerer man børnene og lader deres handlinger træde frem i stedet for verbal kommunikation. Når man lytter med sin mave, er man opmærksom på den emotionelle dimension af børnenes oplevelser. Når man lytter med hele kroppen, bliver det lettere at skabe relationer til børnene og dermed få del i deres perspektiver.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om spiludvikling, begyndte de voksne at forstå børnenes handlinger som ture i interaktionen – men først efter at have observeret, lyttet til børnene og set mønstre hos børnene. En af de voksne tolkede sin observation af børnenes spontane handling under legen som et udtryk for en ide, som gruppen derefter implementerede i spillet.

3. Opdyrk relationerne

Børn er forskellige. I en samskabelsesproces handler det om at give barnet mulighed for at bringe sine ressourcer i spil. Hvert eneste barn har sine egne styrker og udfordringer, og det er den voksnes ansvar at skabe en proces, som stilladserer barnet bedst muligt. For at kunne rammesætte samarbejdet er det afgørende, at den voksne hurtigst muligt skaber en personlig relation til barnet. Det kan gøres ved, at den voksne er tydeligt til stede med sine personlige erfaringer og interesser og samtidig er nysgerrig på, hvad barnet har med sig ind i processen.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om konceptudvikling, skabte de voksne fra en virksomhed hurtigt personlige relationer til børnene ved at fortælle små historier om, hvad de kan lide at lave derhjemme. Samtidig viste de, at de forventede, at børnene delte lignende historier, og i løbet af fem minutter, havde de skabt en personlig og nærværende stemning i gruppen.

4. Spørg kun, hvis du mener det!

Stil ikke spørgsmål, som du allerede kender svaret på, eller som du ikke er interesseret i at høre svaret på. Hvis du gerne vil i dialog med barnet, så find en anden måde at formulere dig. I stedet for at spørge: 'hvad giver 4+4?' kan du eksempelvis spørge: 'kan du huske, hvad 4+4 giver?' eller 'hvordan kan vi finde ud af, hvad 4+4 giver?' På den måde handler dit spørgsmål om noget andet end et simpelt svar, som barnet ved, at du allerede kender. Du kan også dele dine tanker og undringer med barnet eller gå længere ind i processen med barnet, indtil de spørgsmål opstår, som du er ærligt interesseret i. Børn opdager, hvis voksnes spørgsmål ikke er ærlige. Uærlighed og uægte spørgsmål er ikke et godt udgangspunkt for ligeværdighed – som en del af samskabelse med børn.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om idéudvikling var to voksne gode til at stille uddybende spørgsmål til børnenes ideer. De gentog børnenes forslag og gav dem mulighed for at uddybe dem. Derefter gik de med børnene ind i idéens univers og stillede opklarende spørgsmål, indtil de nåede en løsning, som kunne implementeres i processen.

5. 'Find, Forlæng, Fordyb'

Det kan være en fordel at have simple principper at facilitere ud fra, som stilladserer børnenes fordybelse. I the Tinkering Studio ved San Francisco Exploratorium har de udviklet en 'Facilitation Field Guide' som består af tre enkle principper (2015). Den voksne kan stilladsere fordybelse ved 1) at finde børnenes interesse, 2) at forlænge barnets engagement ved at stille spørgsmål til detaljerne i barnets proces og læring og 3) at fordybe barnets forståelse ved at stille spørgsmål, som inviterer dem til at gå længere ind i processen. Principperne hjælper de voksne til at

stilladsere børnenes fordybelse og kan samtidig hjælpe med at vække en ærlig nysgerrighed på detaljerne hos den voksne. Principperne er udviklet til at fokusere opmærksomheden om et konkret fælles tredje, men de kan også bringes i anvendelse i abstrakte refleksioner.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om konstruktionsleg, hvor en af opgaverne var at bygge maskiner sammen, fulgte en af de voksne 'Find, Forlæng, Fordyb'-metoden. Han pirkede til børnenes nysgerrighed ved at vise halvfærdige eksempler på velfungerende maskiner. Derefter gik han rundt og undersøgte processerne, som var i gang i de forskellige grupper, og han stillede spørgsmål til børnene, som gav dem mulighed for at komme et skridt dybere ned i maskinernes mekanik.

6. Fantastiske fortællinger

Hvor voksne bruger meget konkret verbal kommunikation, når de interagerer, er der langt større variation i børns kommunikationsstrategier. Nogle er gode til direkte verbal kommunikation, mens andre bruger deres hænder, kroppe eller stemmer (fx sang og lydeffekter) til at formidle deres perspektiv. Andre igen fortæller historier eller citerer populærkultur, som relaterer sig til konversationen uden at være direkte fæstnet til interaktionens hovedemne. Ikke alle børn er trygge ved at have intens øjenkontakt med voksne, som de ikke kender. Hvis man ønsker at skabe en ligeværdig interaktion, er det afgørende, at den voksne udvider sit kommunikationsbegreb, så børnenes alternative kommunikationsstrategier inddrages. Det gøres helt konkret ved at være nysgerrig på, hvad barnet udtrykker med sine fortællinger og handlinger, selvom de umiddelbart virker irrelevante. Den voksne kan forsøge at følge barnets opmærksomhed på fx egenskaber ved et bestemt materiale, som de sidder med i hænderne, eller at spørge ind til små detaljer i deres fortællinger.

Eksempel: I en workshop om ideudvikling mellem børn og virksomheder var den verbale kommunikation ekskluderende for flere af børnene. I gruppearbejdet var det svært for de voksne at skabe samling og ligeværdighed med den verbale kommunikation, og især et af børnene var helt afkoblet. I det øjeblik, en medarbejder fra virksomheden kom hen og fokuserede på de mekaniske komponenter, som børnene sad og nørklede med i kreaopgaven, åbnede børnene sig og delte deres perspektiver med hende. Medarbejderens nysgerrighed på børnenes hænder gav hende indblik i deres perspektiv. Hun accepterede den lave grad af øjenkontakt og fokuserede i stedet på et fælles håndgribeligt tredje sammen med børnene.

7. 'Short & Sweet'

Når børn samskaber med voksne, som de ikke kender, bruger de meget energi. For at få den bedst mulige samskabelsesproces, hvor børnene har energi til at indgå, er det afgørende at planlægge, så børnene har de bedste muligheder for at bringe deres ressourcer i spil. Selve samskabelsen må ikke være længere end nødvendigt, og opgaverne må ikke være for ensformige. Naturlige svingninger i børnenes energiniveau bør tages med i planlægningen, så fysisk aktivitet

lægges i de perioder, hvor børnene er trætte, mens fordybelsesopgaver ligger i perioder, hvor børnene stadig har energi og ikke er sultne.

Eksempel: I en workshop om konceptudvikling mellem børn og virksomheder havde børnene svært ved at bevare engagementet i den tredje runde af tests. Workshoppen var planlagt, så børnene deltog i to virksomhedstests hver. Af logistiske årsager kunne der i første runde af tests højst køre tre tests samtidig. Det gav ventetid for grupperne, og i den tid deltog de i en kreaworkshop, som skulle generere ideer til indretningen af CoC Living Lab. Denne workshop mindede imidlertid om de opgaver, som børnene skulle løse for at hjælpe virksomhederne. Hos de virksomheder, der havde kreaprodukter med, var børnene tydeligt frustrerede over opgavernes ensformighed. Børnenes frustration gjorde, at det i flere tilfælde ikke blev en konstruktiv proces med virksomhederne. Børnene ville have haft bedre muligheder for at engagere sig konstruktivt, hvis alle tests var kørt sideløbende som to runder af tests uden ventetid, eller hvis ventetiden havde været frikvarter.

8. Store formål og små formål

Analyserne i rapporten "Samskabelse med børn: En læringsorienteret innovationsmodel (Paldam, 2020) viser, at når børnene forstår den overordnede proces' formål, så har de lettere ved at forstå, hvad de selv kan bidrage med. Det er en fordel, hvis børnene både kan se det overordnede formål med en proces (fx et produkt, som er bæredygtigt på markedet) og formålet med den fase i processen, som de deltager i (fx idéudviklingsworkshop). Processens formål og progressionen i arbejdet skal præsenteres for børnene af flere omgange og på flere måder, fx som en mundtlig fortælling og en visuel fremstilling. Når børnene kan se meningen med deres deltagelse, bliver det muligt for dem at engagere sig og reflektere over deres egen rolle i processen.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om konceptudvikling brugte en virksomhed en model af en forlystelse til at undersøge børnenes ideer. Gennem modellen var processens formål åbenlyst for børnene, og i den voksnes spørgsmål til modellen blev børnenes rolle som potentielle brugere klart defineret. Det gav en helt naturlig forståelse af processens og workshopens formål, som gjorde det let for børnene at navigere i situationen og dermed også at komme med kritiske kommentarer og kreative forslag.

9. Hvad skal vi lære i dag?

Børnenes læring kan stilladseres ved at skabe rum til fælles refleksion som en del af processen. Det kan gøres enten ved at have en fælles refleksion efter samskabelsesprocessen (brug fx refleksionsrutiner fra Opal School 2019 eller ISB 2020), eller ved at indlejre korte refleksionsrutiner, når læringen opstår som en del af selve processen (se fx refleksionsrutiner på CollaboLearn). For at skabe rum til refleksion er det imidlertid centralt, at facilitatoren på forhånd har defineret (gerne i samråd med børnene), hvilke specifikke aspekter i en proces, som kan gøres til gruppens fælles læringsmål.

Eksempel: I en indledende fase for børnenes deltagelse introducerede en facilitator det overordnede projekt, som børnene skulle indgå i. Introduktionen foregik ved at lave en fælles refleksion med børnene over, hvad hvert enkelt ord i projekttitlen betød. Hun inddrog børnenes forhåndsviden og stilladserede deres undring over projektet. Denne refleksion var rent abstrakt, idet den ikke var knyttet sammen med en situation, hvor børnene som gruppe havde gjort sig fælles erfaringer. Hvis lignende refleksionsrum var blevet skabt i forbindelse med børnenes konkrete erfaringer under projektforsløbet, ville de have fået mulighed for at få generaliserbar viden om specifikke aspekter af projektet, fx samarbejde, problemløsning eller innovation.

10. 'Always assume competence'

For at bringe børnenes ressourcer i spil, bør den voksne møde børnene med en tydelig forventning om, at de er kompetente. Børnenes kommunikation og handlinger bør forstås som udtryk for deres fortolkninger af deres egne handlingsrum i en situation. Inden for lingvistikken er det en grundantagelse, at enhver ytring skaber konteksten for den næste ytring. Samtidig er ytringen udtryk for talerens fortolkning af den foregående ytring. Enhver ytring er derfor udtryk for en kompetent (men ofte ubevidst) social navigering (Schegloff & Sacks, 1973). På samme måde bør den voksne være opmærksom på, hvad barnet udtrykker i en situation. Hvis barnet er uengageret eller ukonstruktivt, handler det formodentlig ikke om, at barnet ikke ønsker samarbejde, men måske snarere, at barnet ikke ved, hvad der forventes i situationen. Hvis den voksne hele tiden forholder sig analytisk og forsøger at se bag barnets konkrete adfærd, kan en konstruktiv proces for det meste faciliteres, selvom barnet på overfladen er usamarbejdsvilligt. Ved hele tiden at være nysgerrig på den bagvedliggende årsag til barnets adfærd, kan en samskabelsesproces give børn positive sociale erfaringer, selv når svære situationer opstår i processen.

Eksempel: I en workshop mellem børn og virksomheder om konceptudvikling udspillede en situation sig mellem et barn og en voksen, hvor barnet udtrykte, at han følte sig uden for produktets målgruppe. Drengen formulerede det som en modvilje mod at deltage i workshopen. Den voksne anerkendte ikke drengen, og så i stedet drengens adfærd som et problem. Han deltog aktivt i workshopen, men gav også løbende udtryk for sin frustration. Den voksne sendte ham ud af rummet før tid. Hvis den voksne i stedet havde set bag drengens fortælling og anerkendt ham i, at han ikke var kernemålgruppen for produktet, ville han formodentlig have været villig til at hjælpe den voksne med at udvikle produktet. Hos en anden virksomhed var børnene med det samme parate til at hjælpe og komme med ideer, da de voksne åbent forklarede, at børnene var ældre end produktets målgruppe.

Litteraturhenvisninger

Collabolearn: <https://interactingminds.au.dk/projects/collabolearn/collabolearn-resources>

Giudici, C., Rinaldi, C., & Krechevsky, M. 2001. *Making Learning Visible: Children as Individual and Group Learners*. Reggio Emilia: Reggio Children.

ISB, International School Billund. 2020. "Teacher Toolbox". Developed in collaboration with Project Zero. URL: isbillund.com/academics/pedagogy-of-play/teacher-toolbox/

Opal School. 2019. "A Framework for Inspiring Inventiveness." Developed in collaboration with Project Zero. URL: opalschool.org/inspiring-inventiveness/#

Paldam, Ella, 2020: *Samskabelse med børn: En læringsorienteret innovationsmodel*. Intern afrapportering, CoC Playful Minds.

Schegloff, E. A. & Sacks, H. 1973. "Opening up closings." *Semiotica* 8: 289-327

Tishman, S. 2017. *Slow Thinking: The Art and Practice of Learning Through Observation*. New York: Routledge.

The Tinkering Studio. 2015. Facilitation Field Guide. San Francisco Exploratorium. URL: exploratorium.edu/sites/default/files/files/facilitation_field_guide.pdf